משום ריחשא (וי"א אין מוסיפים) זימנין דלא תקניה מעיקרא ואתי לארווחי ביה דרש רב נחמן משום רבי יוחנן הלכה כיש אומרים: ושוין שנוקבין נקב ישן לכתחלה: אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום העשוי לשמר אבל לחזק אסור, היכי דמי לשמר היכי דמי לחזק? א"ר חסדא למעלה מן היין זהו לשמר, למטה מן היין זהו לחזק (א) רבא אמר למטה מן היין נמי זהו לשמר, והיכי דמי לחזק? כגון שניקבה למטה מן השמרים, א"ל אביי לרבא תניא דמסייע לך: בית סתום יש לו ארבע אמות, פרץ את פצימיו אין לו ד' אמות, בית סתום אינו מטמא כל סביביו, פרץ את פצימיו מטמא כל סביביו: גופא רב אסר ושמואל שרי מחתך לכתחלה דכ"ע לא פליגי דאסור, אהדורי דכ"ע לא פליגי דשרי, כי פליגי דחתיכה ולא מתקנא: מאן דאסר גזרינן דילמא אתי למיחתך לכתחלה ומאן דשרי לא גזרינן, כתנאי: אין חותכין שפופרת ביו"ט וא"צ לומר בשבת, נפלה (אין) מחזירין אותה בשבת ואין צריך לומר ביו"ט ור' יאשיה מיקל: ר' יאשיה אהייא? אילימא ארישא הא קמתקן מנא, אלא אסיפא ת"ק נמי מישרא קשרי אלא דחתיכה ולא מתקנא איכא בינייהו: מ"ס גזרינן ומ"ס לא גזרינן, דרש רב שישא בריה דרב אידי משמיה דר' יוחנן הלכה כר' יאשיה: ואם היתה נקובה וכו': מישחא רב אסר ושמואל שרי מאן דאסר גזרינן משום שעוה, ומאן דשרי לא גזרינן אמר ליה רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה דרב מישחא שרי. אמר טבות ריש[ב]א אמר שמואל האי טרפא דאסא אסור, מ"ט רב יימר מדפתי אמר גזירה משום מרזב רב אשי אמר גזירה שמא יקטום, מאי בינייהו [א] איכא בינייהו דקטים ומנחי. בי סדיא רב אסר ושמואל שרי, ברכין דכולי עלמא לא פליגי דשרי, בקשין דכ"ע לא פליגי דאסור, כי פליגי במיצעי: מאן דאסר מיחזי כמשוי ומאן דשרי לא מיחזי כמשוי, והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר - דרב איקלע להוא אתרא דלא הוה ליה רווחא נפק יתיב בכרמלית אייתו ליה בי סדיא לא יתיב מאן דחזא סבר משום דבי סדיא אסור ולא היא דרב אכרוזי מכריז בי סדיא שרי ומשום כבוד רבותינו לא ישב עליו, ומאן נינהו? רב כהנא ורב אסי: **מתני'** נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור, ואת המים היפים [ב] ברעים בשביל שיצננו, ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו. מי שנשרו כליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש, הגיע לחצר החיצונה שוטחן בחמה [ג] אבל לא כנגד העם: **גמ'** פשיטא? מהו דתימא ניגזור משום אשוויי גומות קא משמע לן: ואת המים היפים ברעים: פשיטא? סיפא איצטריכא ליה ואת הצונן בחמה, הא נמי פשיטא? מהו דתימא ניגזור דילמא אתי לאטמוני ברמץ קמ"ל: מי שנשרו וכו': *אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנן שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם, תנאי היא דתניא שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם, ר"א ור"ש אוסרין. אמר רב הונא

המנער

משום ריחשא · שלא יכנס בו שרץ כגון *נמייה ותולדה שממיתים את התרנגולים: **זימנין דלא תקניה מעיקרא** · שיהא כדי להוציא הבל ולהכנים את האויר: **לא שנו** · דנוקבין: **אלא במקום** · דסתימה זו לא נעשית אלא לשמור ריח היין שלא יצא ויתקלקל וכיון דלאו סתימה מעליותא עבדי לה לאו כלום הוא: **לחזק** · שיחזק הכלי שלא יצא יינו הואיל וסתימה מעלייתא היא כי הדר נקיב לה הוי כפותח לכתחלה: **למטה מן היין נמי לשמר הוא** · כיון דלאו כובד היין נשען עליו סגי ליה בסתימה כל דהו: **למטה מן השמרים** · אבל שוליו שכל כובד היין נשען שם: **תניא דמסייע לך** · דלא פקע שם פתח מיניה אלא בסתימה מעלייתא: **בית סתום יש לו ד"א** · קיי"ל בבבא בתרא חצר מתחלקת לפי פתחיה לפי פתח הבתים הפתוחין לה אם באו לחלוק את החצר בין שנים שהיה לזה בית שפתוחין לו לחצר שני פתחים ולזה בית שפתוחין לו לחצר ד' פתחים נוטל לכל פתח ארבע אמות בחצר נגד פתחו למדת רוחב פתחו והשאר חולקין בשוה, ואם נסתם אחד מהם קודם חלוקת החצר ולא פירץ את פצימיו אלא סתם בין שני הפצימין אינו מפסיד [דין] פתחו בכך, פירץ את פצימיו ואח"כ סתמו פקע שם פתח מיניה: **בית סתום** · והמת בתוכו אינו מטמא סביביו: **פרץ פצימיו** · וסתמו נעשה קבר ומטמא סביביו ד"א כדאמר בסוטה (ד' מד·) מת תופס ד"א לטומאה וגזרה דרבנן שמא יאהיל ולא יבין: **גובתא** · לתקוע קנה חלול בנקב החבית שיצא היין דרך הקנה: **מחתך** · רוגיי"ר לתקנה למדת הנקב: **אהדורי** · אם נפלה: **ולא מתקנא** · לא ניתנה בנקב לידע אם למדתו היא: **אי לימא ארישא** · לחתיכה ולשפותה: **משחא** · שמן עב: **אסור** · למרחו: **טרפא דאסא** · לתת עלה של הדס בנקב החבית שהעלה עשוי כמרזב והיין זב דרך שם: **גזירה משום מרזב** · שמא יכין מרזב: **שמא יקטום** · העלה מן הענף וכיון דקטמיה הוה ליה כמתקן כלי כדתניא במסכת ביצה (דף לג:) לחטוט בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת: **בי סדיא** · לבדין שקורין פלטר"ש ועשויין לקפלן תחתיו במקום הכר או הכסת: **רב אסר** · להביאו דרך מלבוש דרך רשות הרבים כשהוא מעוטף בו: **ברכין** · שדרכן להתחמם בהן: **דשרו** · דמלבוש הן: **ולא הוה ליה רווחא** · בבית למקום מושבם של תלמידים: **ומשום כבוד רבותינו** · שלא היה להן דבר לישב עליו ויושבין על גבי קרקע: **רב כהנא ורב אסי** · תלמידי חברים היו לו: **מתני' לתוך הבור** · שאין בו מים: **שיהא שמור** · שלא יסריח מחמת החום: **ואת המים היפים ברעים** · כלי מלא מים יפים לתוך מקוה מים רעים להשתמר (ג) [illegible] לא יחמו: **מי שנשרו** · שנפלו למים בשבת: **לחצר החיצונה** · הסמוכה למבוא העיר בתוך העיר שהוא מקום משתמר: **שוטחן בחמה** · ליבשן: **אבל לא כנגד העם** · שיחשדוהו שכבסן: **גמ' פשיטא** · דנותנין תבשיל לתוך הבור: **גומות** · שבקרקע הבור שיהו שוין להושיב הקדרה:

המנער

משום ריחשא · ואטו פתחא אחרינא דליכא למיחש לריחשא לא גזרינן דדוקא אטו טול של תרנגולין גזרינן דלא מסקי אינשי אדעתייהו שיהא עשוי להכניס ולהוציא: **פרץ** פצימיו מטמא כל סביביו · פי' בקונטרס כל סביביו ד' אמות כקבר ואין נראה לזקיני הר"ר שמשון זצ"ל דכיון דמסיימי מחיצתא ולית לן למיחש שמא יעלה על הבית ויאהיל עליו ולא ידע לית לן למימר דמטמא ד' אמות כל סביביו כדמוכח בסוטה פרק משוח מלחמה (ד' מד·) גבי חצר הקבר העומד בתוכה טהור הני מילי חצר הקבר דמסיימא מחיצתא אבל מת בעלמא תפיס ומשמע דבמת נמי היכא דמסיימא לא נטמא כל סביביו ד' אמות אלא נראה לו דהכי פי' זיזין בולטין בית שבולטין מחוץ לבית מכל צד ויש בהם פותח טפח בכל אחד אם הבית סתום ועדיין נראית בו צורת הפתח אינו מטמא שסתמו של מת עומד לצאת דרך הפתח פרץ פצימיו וחזר ובנאו כשאר כותל ולא נשאר בו כלל פתח מטמא כל סביביו דכל חד וחד איכא לספוקי דילמא דרך אותו מקום יצא מן הבית מיהו לאו פירכא היא כולי האי מה שהקשה לפירוש הקונטרס די"ל שלא חלקו חכמים במת ועוד נראה דלא קשה כלל לפי' הקונטרס דבית נמי לא מסיימי מחיצתא שהוא מטמא הנוגע בכתלים אפילו לא יעלה על גביו כקבר שמטמא במגע אפילו מן הצד כדתניא בספרי בפרשת פרה אדומה או בקבר זה קבר סתום או אינו אלא קבר פתוח אמרת ק"ו ומה אהל שמקבל טומאה אינו מטמא מכל לצדדין כשהוא פתוח קבר שאינו מקבל טומאה אינו דין שלא יטמא מכל לצדדין כשהוא פתוח אלמא כשהוא סתום מטמא אף הנוגע מן הצד: **הלכה** כרבי יאשיה · הלכך מותר לתת לכתחילה גובתא שקורין סקוריזוי"ל בחבית: **משום** מרזב. פי' הרב פור"ת שלא יבוא ליתן על גגו מרזב וקשה דבגובתא נמי נגזור אלא נראה לרבי כפי' הקונט' שלא יתקן מרזב לייט שיפול היין בתוכו וילך למרחוק דכשלוקח עלה של הדס ומקפלו כעין מרזב נראה כעושה מרזב אבל בגובתא שאינו עושה בו שום מעשה לא גזרינן · מ"ר: **איתיי** ליה בי סדיא · בי מלפי הוא, דאי לאו הכי היכי איתמר מכללא: **מי** שנשרו כליו במים · בדרך גרסינן א) לשון נפילה לא כפי' הקונטרס לעיל בפרק במה אשה (דף סה·) שנשרו במי גשמים דהא אמרינן בביצה בפרק משילין (דף לה:) מאן דתני מנשירין לא משתבש כדתנן מי שנשרו כליו במים בדרך אלמא לשון נפילה הוא · ב) מ"ר:

א) ר"ל דגרסי' הנו"ן דנשרו בקמץ לשון נפילה דאלו הנו"ן בחירק הוי לשון שרייה. רש"א

ב) [ועי' תוס' ביצה לה: ד"ה מי שנשרו]

עין משפט נר מצוה

לא א ב מיי' פכ"ג מהלכות שבת הל"א סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שיד סעיף ב:

לב ג מיי' פ"ב מהלכות שכנים הל"ז טוש"ע חו"מ סימן קעב סעיף ז:

לג ד מיי' פ"ז מהלכות טומאת מת הל"א:

לד ה ו מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שיד סעיף ח:

לה ז מיי' שם הלכה יא סמג שם טור שו"ע שם סעיף יא:

לו ח שם סעיף ט:

לז ט י מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה יז סמג שם טוש"ע או"ח סימן שא סעיף לה:

לח כ מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ט טור או"ח סימן שיח:

לט ל מ נ מיי' שם הל"כ סמג לאוין שם טור שו"ע או"ח סימן שא סעיף מה:

רבינו חננאל

וי"א אין מוסיפין דזמנין דלא תקניה מעיקרא ואתי לארווחי ביה הלכתא כוותיה דדרש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דר' יוחנן הלכה כי"א. ושוין שנוקבין בנקב ישן לכתחלה ואמר רב יהודה משמיה דשמואל אינו מותר לפתוח נקב ישן אלא במקום העשוי לשמר פי' להוציא היין מן השמרים אבל לחזק אסור פי' היה נקב בחבית ופתמו שלא יהא שותת. וחלקו רב חסדא ורבה והלכתא כרבה דתניא מסייעתו ואלו דברי רבה רבה אמר למטה מן היין נמי זהו לשמר ומותר לפותחו והיכי דמי לחזק כגון שנקבה למטה מן השמרים דמוכחא מלתא שאין אדם עושה נקב בקרקעיתא של חבית להוציא יין ולא לשמר. עשאו מפני כשמפנה החבית הופכה על פיה. וזה הנקב כיון שסתמו נעשה סתום. זה בגופה של חבית ובטל מלהיות נקב בו וחשוב כפתח בית הנסתם בפירוץ פצימין שנסתלק ממנו דין פתח לגמרי. גובתא שהיא שפופרת של קנה או של עצים שנותנין בנקב החבית או ביד הנוד של יין להיות מושכין ממנו יין מן החבית או מן הנוד. רב אסר ושמואל שרי ואוקימנא חלוקתן בשפופרת חתוכה. ואינה מתוקנת להכניסה לנקב אבל לחתוך דברי הכל אסור. ואם היא חתוכה ומתוקנת דברי הכל מותר להחזירה בנקב החבית או בנוד למשוך ממנה יין. והעמדנו עוד חלוקת רב ושמואל כתנאי. דתניא אין חותכין שפופרת ביו"ט ואין צ"ל בשבת. נפלה מחזירין בשבת. ואין צ"ל ביו"ט. ור' יאשיה מיקל ודייקי' עלה ר' יאשיה אהייא מיקל אילימא ארישא שאמר ת"ק אין חותכין כלומר אין חותכין מקנה גדול חתיכה לעשות' שפופרת הא ר' יאשיה מיקל בהא קא מתקן כלי בשבת אלא שאמר ת"ק נפלה מחזירין אותה. בהא לימא ר' יאשיה מיקל מי התמיר שיאמר בזה מיקל הלא בזה גם ת"ק מותר קאמר. ותריצנא אלא לאו דחתיכה ולא מתקנה איכא בינייהו וכך הציעה. אין עושין שפופרת ביו"ט ואין צ"ל בשבת. ואפי' חתכה ולא מתקנה אסור אבל אם היתה כבר בחבית ונפלה מחזירין אותה בשבת ואין צ"ל ביו"ט ור' יאשיה מיקל בחתיכה ולא מתקנה נמצאו דברי רב כת"ק ודברי שמואל כר' יאשיה והלכה כר' יאשיה ודרש רב שישא בריה דרב אידי משמא דר' יוחנן הלכתא כר' יאשיה וזה שאמר חתכה ולא מתקנה לאו שצריכה תיקון כלי כגון סכין וכדומה לו אלא תיקון ביד בלבד. ואם צריכה תיקון בסכין או זולתו סכין כלי אחר אסורה. ואם היתה החבית נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שממרח, כלומר סותם כדאמרינן התם לענין חבית שניקבה וסתמה שמרים כו' מורח מן הצדדין, וכיון דר' יהודה דמתניתין וריב"ז ורב ושמואל אמרי ש"מ שאסור לתת שעוה בחבית. וכן משחא. רב אסר גזירה במשחא אטו שעוה. והלכתא כוותיה: טרפא דאסא. פי' עלה הדס שנותנין על הנקב של חבית להיות מקלח בו היין ולא יהיה שותת בדופני החבית. לדברי הכל אסור ליטול עלה של הדס בשבת ולשומו בנקב של חבית כמרזב. ואפילו רב אשי לא התיר אלא שאם היה הנקב מושך ממנו *) אבל לתתו לכתחלה אוסר: בי סדיא רב אסר ושמואל שרי אין זה מקומו אלא בשביל שהזכיר השמועות שחלקו בהן רב אסר ושמואל שרי נפסקה בגררא. ופשוטה היא. כסת זו שחלקו בה כסת בינונית לא דקה ולא קשה. ומסקינן בה אפילו זו מותר לטלטלה: נותנין תבשיל בתוך הבור בשביל שיהא שמור. פי' בור זה אין בו מים ונותן התבשיל בקרקעיתו מהו דתימא לגזור דלמא אתי לאשויי גומות קמ"ל דלא גזרינן. ואת המים היפים ברעים פשיטא ואת הצונן בחמה פשיטא מהו דתימא לגזור דלמא אתי לאשויי גומות **) ברמץ קמ"ל דלא גזרינן: מתני' מי שנשרו כליו בדרך כו'. אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. איני והא תנן שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם ואוקימנא

---

*) נראה דצ"ל מונח בנקב מותר למשוך ממנו. **) ליתא מובן ואולי צ"ל דלמא אתי לאטמוני ברמץ וכדאיתא בגמ'.

מסורת הש"ס

עי' לעיל נא: רש"י ד"ה קטנה ושם משמע שנמייה ותולדה חדא הן

[פי' לטו"א היין מן השמרי'. ערוך ערך חזק ע"ש]

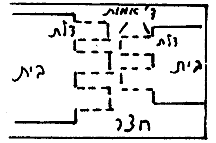

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבה אמר למטה וכו' א"ל אביי לרבה: (ב) רש"י ד"ה ואת המים וכו' להשתמר שיצננו ולא יחמו:

◆◆◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' איכא בינייהו דקטים ומנח. נ"ב פי' שהוא קטום ויש עוד סכנה קטומים טור. ור"ש ומנחי אבל גירסת הרי"ף והרא"ש וש"ס ומנח: [ב] שם שוטחן בחמה. נ"ב דוחקא (ועמ"ש רבינו בא"ח סימן ש"א ס"ק ק"ס):

◆◆◆

גליון הש"ס

גמ' אמר ר"ח למעלה מן היין זהו לשמר. גי' הרי"ף למעלה מן היין זהו לחזק למטה מן היין זהו לשמר רבה אמר למעלה וכו': שם ומשום כבוד רבותינו לא ישב. עי' שבועות דף מו ע"א תוס' ד"ה סוס יתיב:

[כדאיתא סנהדרין לג:]

לעיל סד: ביצה ט. ע"ז יב.

נושא
נוקבין
נקב ישן

סתימה: • נשמר • לחזק

נושא/מגנה

נושא כללי:
כיבוס בגדים
נושא
הגזרה בדינן
מראית העין